

Niebrzegowska-Bartmińska, Stanisława

"Russkaja toponimija v
etnolingwističeskom aspekte.
Prostranstvo i čelovek", Elena L.
Berezovič, Moskva : [recenzja]

Etnolingwistyka 21, 374-375

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

również obszerny zbiór pieśni towarzyszących obrzędom rodzinnym: weselom i chrzcinom. W tomie znalazły się też ballady, pieśni panieńskie, pasterskie, żołnierskie, kotylanki itp. Teksty pieśni zachowują specyfikę leksyki gwar łemkowskich; wybrane leksemy charakterystyczne dla tych gwar redakcja zgromadziła w formie praktycznego *Słownika słów dialekalnych*.

ADSz

Svetlana M. Tolstaja, *Prostranstvo slova. Leksičeskaja semantika v obščeslavjanskoj perspektive*, Moskwa: „Indrik”, 2008, 528.

Książka zawiera artykuły z zakresu słowiańskiej semazjologii i etnolingwistyki, ułożone w trzy działy. Pierwszy z nich, zatytułowany „Kategorie semantyczne leksyki ogólnosłowiańskiej” to prace poświęcone wieloznaczności (nazw, derywatów, homonimów), w kolejności – także semantycznemu modelowi przymiotników nazywających brak czegoś (ros. *karitivnost’*, od łac. *caritas* ‘nie-dostatek’) na przykładzie gniazd *suchoj, presnyj* ‘niesłony’, *pustoj* oraz semantycznym paralelomu typu *praca i męka*, **kras-* i **květ-*, *gluchy* i *ślepy*. W dziale drugim pt. „Słowo w kontekście kultury” rozpatrywane jest pojęcie semantyki kulturowej, badane są symboliczne i magiczne funkcje leksyki i frazeologii w kontekstach kulturowych (terminologia obrzędów i wierzeń, seksualne konotacje czasowników ruchu, gniazda leksykalne, m.in. *wesoły, krzywy*, frazeologizmy: *lito-nakapano* i *brennoe telo* ‘marne ciało’. Rozdział trzeci – „Koncepty kulturowe: od pojęcia do słowa” – zawiera istotne dla ludowej kultury słowiańskiej koncepty: los, imię, dusza, grzech, śmierć, ruch itp. oraz ich językowe realizacje.

SNB

Ol’ga V. Belova, Vladimir Ja. Petruhin, *Evrejskij mif v slavjanskoj kul’ture*, Moskwa: „Mosty kul’tury” – Jerusolim: „Gerashim”, 2008, 569 s.

Książka – poświęcona obrazowi Żyda w słowiańskiej tradycji literackiej i ludowej – wpisuje się w realizowany w Instytucie Słowianoznawstwa RAN od 1995 roku szerszy projekt pt. „Żydzi i Słowianie: dialog, zbieżności, różnice”, którego celem jest badanie interkulturowego judeochrześcijańskiego dialogu. Autorzy skupiają uwagę na historii Żydów we wschodniej Europie oraz na „wyznacznikach bycia Żydem”, tj. na opisie wiary żydowskiej, sąsiedztwa Żydów i Słowian, żydowskich świąt, obyczajów i potraw. Wiele miejsca poświęcają demonologii, magii i czarownictwu w kręgu słowiańsko-żydowskim, w tym zwłaszcza obrazowi Żyda w ludowej demonologii Słowian oraz przekładowi demonologicznych tekstów na język własnej kultury. Podstawę materiałową stanowią dane zebrane podczas terenowych ekspedycji na terenie Rosji, Ukrainy, Białorusi i wschodniej Polski oraz wydobyte z terenowych archiwów narodów słowiańskich.

SNB

Elena L. Berezovič, *Russkaja toponimija v etnolingvističeskom aspekcie. Prostranstvo i čelovek*, red. A. K. Matveev, izd. 2, ispr. i dop., Moskwa: „URSS”, 318 s.

W monografii podejmuje się analizę tradycyjnej toponimii rosyjskiej, zebranej głównie w trakcie badań terenowych na północnych obszarach Rosji. Praca składa się z trzech rozdziałów.

W pierwszym omawiane są ogólne zagadnienia związane z etnolingwistycznym podejściem do toponimii, pojęciem informacji etnokulturowej i jej reprezentacją w materiale toponimicznym. W rozdziale drugim rekonstruowany jest „mentalny obraz” przestrzeni w toponimach rosyjskich oraz koncepcja przestrzeni geograficznej, tj. lokalizacja obiektu w przestrzeni na zasadzie bliski – daleki, prawy – lewy, przedni – tylny, w górze – w dole itp. Rozdział trzeci przynosi opis interakcji człowieka z obiektami przestrzennymi, w tym np. między człowiekiem i obiektami geograficznymi, w kolejności także - klasyfikację ideograficzną toponimów „interaktywnych”, opis ruchu w przestrzeni i związanych z nim okoliczności, opis działalności „intelektualnej”, łączonej z odkryciem i oswojeniem obiektu.

SNB

Etnolingwistička proučavanja srpskog i drugih slovenskih jezika. U čast akademika Svetlane Tolstoj, red. Predrag Piper, Ljubinko Radenković, Beograd: Srpska Akademija Nauka i Umetnosti, 2008, 439 s.

Tom wydany przez Serbską Akademię Nauk i Umiejętności, dedykowany Świećlanie Tołstojowej z okazji 70-lecia urodzin, zawiera 36 artykułów. Są to prace autorów z Białorusi, Francji, Niemiec, Polski, Serbii, Słowacji, Słowenii, Rosji i Ukrainy. Prezentację sylwetki jubilatki, jej zainteresowań i drogi naukowej przynosi tekst Ljubinko Radenkovića. Pozostałe artykuły podejmują różnorodną tematykę, m.in. kwestie: etymologii wybranych słów i gniazd leksykalnych (Varbot), ich semantyki (Beletić, E. Jakuškina, I. Jakuškina), paraleli językowych i kulturowych (Michajlov). W części prac podejmowane są analizy formuł i tekstów apotropaicznych (Plas), rozważania dotyczące genealogii folkloru, w tym zamówień (Agapkina, Toporkov) i hagiograficznych legend (Moroz). Mowa także o pożywieniu (Berezovič i Pjankova, Mladenova), chorobach kobiecych (Volodina), słowiańskim kalendarzu (Płotnikova), obrzędowości rodzinnej (Gura, Niebrzadowaska-Bartmińska) i dorocznej (Vinogradova) oraz związanej z nimi ludowej terminologii; ponadto wierzeniach (Mencej, Radenković), dualistycznej kosmogonii (Belova, Petruchin) i meteorologii indoeuropejskiej (Loma). Osobne miejsce zajmuje folklor postsowiecki (Anastasova) i wartości jako podstawa opisu językowego obrazu świata (Bartmiński).

SNB

Pis'mennost', literatura i fol'klor slavjanskich narodov. XIV Meždunarodnyj s'ezd slavistov, Ochrid, 10–16 sentjabrja 2008 g. Doklady rossijskoj delegacii, Moskwa: „Indrik” 2008, 504 s.

Tom zawiera teksty rosyjskich historyków języka i literatury, folklorystów, badaczy kultury, przygotowane na XIV Międzynarodowy Kongres Sławistów w Ochrydzie. W zbiorze omawiane są takie tematy, jak: historia słowiańskiej literatury (Afanas'eva), historia języka cerkiewnosłowiańskiego (Pentkovskaja), historia porównawcza literatur w Rosji i innych krajach słowiańskich, funkcjonowanie literatury rosyjskiej na Zachodzie (Adel'gejm, Bagno, Budagova, Gulin, Kovtun, Proskurnina, Robinson, Sazonova), porównawcze badania słowiańskiego folkloru magicznego (Agapkina, Toporkov, Zav'jalova, Vinogradova), historia oddzielnych wątków w słowiańskich i zachodnioeuropejskich eposach (Azbelev, Dobrovol'skaja, Kovpik), perspektywy badań staroruskiego pogańskiego panteonu (Petruchin) itp.

SNB